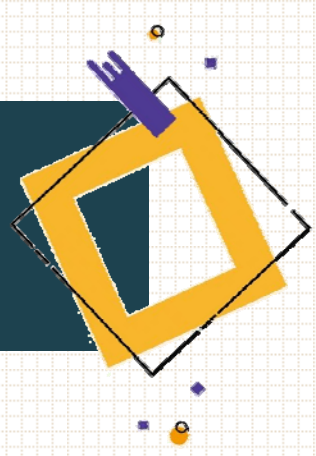

ชุดความรู้

โรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบพึ่งตนเอง : การเป็นกิจการเพื่อสังคม

ผศ.ดร. กัมปนาท บริบูรณ์
ผศ.ดร. มิ่งขวัญ คงเจริญ

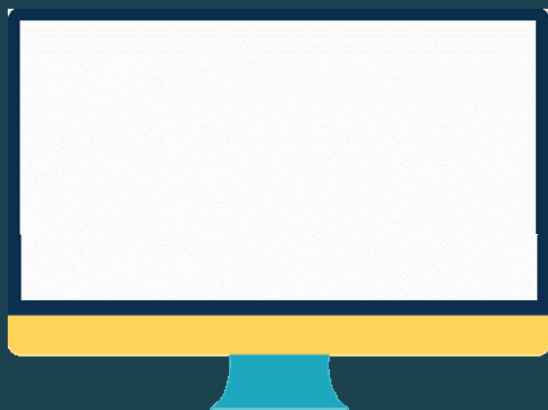
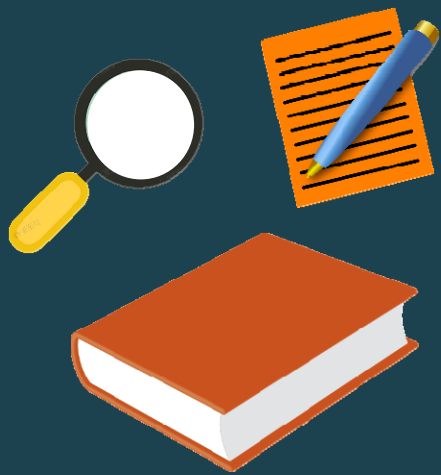
คำนำ

ปัจจุบันการก้าวสู่สังคมสูงอายุเป็นโจทย์สำคัญของประเทศไทยในการวางแผนการดำเนินงานของทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการทำให้ผู้สูงอายุนั้นเกิดพลัง มีองค์ความรู้ในการดูแลตนเอง อีกทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุอย่างมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและสังคม

รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลาย บางแห่งเป็นชมรมผู้สูงอายุ วิทยาลัยผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวัยที่สาม ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอศ.) ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้าง หลักสูตร วิธีการ ระเบียบข้อบังคับ ผู้ดูแล ผู้มีส่วนรับผิดชอบหลัก และผู้สนับสนุนงบประมาณ แต่ทั้งนี้ความท้าทายในภาวะปัจจุบันคือการทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ การพัฒนาให้สมาชิกของโรงเรียนสามารถวางแผนอนาคตของตนเองและโรงเรียนได้โดยอยู่บนพื้นฐานความคิด ความเชื่อ และความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้วางแผน สามารถวินิจฉัยปัญหาและความต้องการของตนเอง เลือกวิธีแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการ และจัดการเรียนรู้ปฏิบัติ โดยที่ไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะในความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่มีความต้องการที่หลากหลายและซับซ้อนทั้งในด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อม ดังนั้นการจัดการให้โรงเรียนผู้สูงอายุพึ่งตนเองได้จึงมีความสำคัญอย่างมาก

การนำแนวคิดของกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ใ้กับโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสผู้สูงวัยอย่างยั่งยืน ซึ่งชุดการเรียนรู้นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจความหมาย ลักษณะของกิจการเพื่อสังคม การพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคม และตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกิจการเพื่อสังคมต่อไป

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

- กิจการเพื่อสังคมคืออะไร 1
- ลักษณะของกิจการเพื่อสังคม 5
- การดำเนินธุรกิจที่เป็นกิจการเพื่อสังคม 7
- การพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคม 10
- ตัวอย่างของกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ 15
  - โครงการ PTT Amazon For Chance 15
  - โครงการ บัดดี้โฮมแคร์ 17
  - อภัยภูเบศร พลังสมุนไพรไทยเพื่อคนไทย 18
  - ONCE แบรินต์เสื้อที่คำนึงถึงคนตาบอด 20
  - สยามออร์แกนิก ชูบชีวิตชาวนา แก้ปัญหาสังคม 22

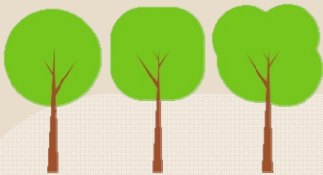
1 กิจกรรมเพื่อสังคมคืออะไร

“

แนวคิดกิจกรรมเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) เป็นกระแสที่สังคมกำลังให้ความสนใจ เพราะเป็นการทำธุรกิจที่มีจุดประสงค์เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจและเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ การสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นแนวทางหนึ่งที่หลายประเทศในโลกได้ให้ความสำคัญและใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมเพื่อสังคมมีลักษณะพิเศษโดยมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาและพัฒนาโอกาสทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ไม่ได้มีเพียงเป้าหมายการสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าของ แต่ผลกำไรส่วนใหญ่จะถูกนำไปลงทุนเพื่อขยายผลในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบในทางบวกแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยที่กิจกรรมเพื่อสังคมนั้น ๆ จะต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่พึ่งทุนให้เปล่าแต่อย่างใด และยังอาจสามารถขยายผลได้ไม่แพ้กิจการและธุรกิจทั่วไปอีกด้วย

”

ความหมายของกิจกรรมเพื่อสังคม ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562¹ มีดังนี้

“วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

“กลุ่มกิจการเพื่อสังคม” หมายความว่า บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจัดแจ้งเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา. ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2562.

ซึ่งการดำเนินการของกลุ่มกิจการเพื่อสังคมนั้น ตามมาตรา 74 ระบุให้สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมกลุ่มกิจการเพื่อสังคมในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยี การบริหารงานบุคคล การเงิน การบัญชี การตลาด และการบริหารจัดการธุรกิจด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มกิจการเพื่อสังคมสามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ต่อไป

ดังนั้น กิจการเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) คือ กิจการที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก กิจการเพื่อสังคมจะต้องมีรายได้หลักจากการขายสินค้า และ/หรือบริการที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งบางครั้งกำไรที่เกิดขึ้นจะถูกส่งคืนให้กับสังคมในรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมหรือต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมอย่างยั่งยืน

ประเภทของกิจการเพื่อสังคม

สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ได้ดังต่อไปนี้

กิจการเพื่อสังคมที่จัดตั้งโดยภาคเอกชน (Private)

กิจการเพื่อสังคมในกลุ่มนี้เป็นธุรกิจที่สร้างขึ้นโดยภาคเอกชน ซึ่งบางส่วนเป็นการต่อยอดมาจากการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์กรที่ถูกพัฒนาให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน และยังรวมถึงกลุ่มผู้ประกอบการใหม่บางกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจจะจัดตั้งธุรกิจที่นอกจากจะสร้างผลกำไรแล้วยังมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันกับการทำกำไร

ตัวอย่างกิจการเพื่อสังคมกลุ่มนี้ ได้แก่ สหกรณ์เลมอนฟาร์ม คาเฟอเมซอน บริษัทที่วีบุรพา จำกัด ภัทราวดีเฮียเตอร์ เป็นต้น

กิจการเพื่อสังคมที่จัดตั้งโดยองค์กร สาธารณประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาสังคม (Non-Governmental Organization)

การจัดตั้งหน่วยธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ให้มีเงินทุนในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อลดการพึ่งพาเงินทุนจากเงินบริจาคและเงินให้เปล่าจากองค์กรภายนอก และใช้ในการบริหารจัดการองค์กรสาธารณประโยชน์ให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งองค์กรสาธารณประโยชน์หลายแห่ง ริเริ่มกิจการเพื่อสังคมด้วยเงินทุนที่ได้มาจากเงินบริจาคและเงินให้เปล่า ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนหลักขององค์กรลักษณะนี้ในปัจจุบันและนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรม และ/หรือกิจการที่สร้างรายได้ให้กับองค์กร

ตัวอย่างกิจการเพื่อสังคมกลุ่มนี้ ได้แก่ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาสวัสดิ์ สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน โรงเรียนชานาและมูลนิธิข้าวขวัญ เป็นต้น

กิจกรรมเพื่อสังคมที่มาจากวิสาหกิจชุมชน (Community-Based)

กิจการเพื่อสังคมในระดับชุมชนที่ยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาสังคมสุขภาวะและ/หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการจัดตั้ง บริหารจัดการและดำเนินกิจการโดยคนในชุมชน ซึ่งเข้าใจสภาวะและปัญหาในชุมชนอย่างถ่องแท้ สามารถประยุกต์ใช้หลักการทำธุรกิจมาดำเนินกิจการอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้แล้ว กิจการเหล่านี้ยังก่อให้เกิดการสร้างงาน และการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ จึงกล่าวได้ว่ากิจการเพื่อสังคมในระดับชุมชนที่ประสบความสำเร็จล้วนมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวอย่างกิจการเพื่อสังคมกลุ่มนี้ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสังฆะออมทรัพย์วัดไผ่ล้อม โดยพระสุบิน ปณีโต เครือข่ายตลาดสีเขียว ตลาดสดชุมชนน้ำโมง เป็นต้น

2 ลักษณะของกิจการเพื่อสังคม

กิจการเพื่อสังคมมีลักษณะสำคัญดังนี้

1) มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เพื่อผลกำไรสูงสุด โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นว่าต้องการทำเพื่อสังคมด้านใด หรือทำเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร

2) มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงิน โดยดำเนินการในรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขาย การผลิตสินค้า หรือการให้บริการคิดเป็นสัดส่วนสำคัญ และควรที่จะมากกว่าส่วนที่ได้รับจากการบริจาค ระดมทุน หรือการรับทุนสนับสนุน เพื่อสะท้อนถึงโอกาสในการเกิดความยั่งยืนทางการเงินของกิจการ ตัวอย่างเช่น การให้เงินกู้ขนาดเล็กยืมสำหรับกลุ่มแม่บ้านเพื่อลงทุนสร้างกิจการของตนเอง

3) เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการผลิต และการดำเนินกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดกระทบต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

4) ผลกำไรกลับคืนสู่สังคมและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งผลกำไรส่วนใหญ่จากการดำเนินงานถูกนำไปขยายเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในข้อหนึ่ง หรือคืนผลประโยชน์นั้นให้แก่สังคม และชุมชน โดยการมีสัดส่วนที่มากกว่าที่นำมาปันผลให้กับผู้ถือหุ้น ยกเว้นในกรณีผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของกิจการ

2 ลักษณะของกิจการเพื่อสังคม (ต่อ)

5) กิจการเพื่อสังคมไม่จำเป็นจะต้องเป็นกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรเสมอไป เพราะหากมีกำไรและสามารถนำกำไรนั้นไปช่วยทำให้ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น จะยิ่งได้ประโยชน์ในวงกว้างยิ่งขึ้น

6) สามารถทำการรณรงค์ขอรับการสนับสนุนหรือบริจาคเงินแบบให้เปล่าเหมือนองค์กรสาธารณประโยชน์ได้

7) การดำเนินงานสามารถระดมความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อใช้ศักยภาพเฉพาะทางของหน่วยงานต่าง ๆ ในเครือข่ายองค์กรร่วมกันแก้ไขปัญหาซับซ้อนได้

8) เน้นใช้นวัตกรรมที่ช่วยแก้ปัญหา คิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงานได้อย่างได้ผล ยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ สามารถต่อยอดได้

Social Enterprise

3 การดำเนินธุรกิจ

ที่เป็นกิจการ เพื่อสังคม

การจัดตั้งกิจการเพื่อสังคม อาจเกิดขึ้นจากองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (None Profit Organization) หรือมีผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีแนวคิดในการช่วยเหลือสังคมอยู่แล้ว ซึ่งในบางกิจการอาจเกิดจากภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน (None Government Organization) หรือกลุ่มชุมชนเองเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบในไม่ช้า นี้ กิจการเพื่อสังคมจึงเป็นกิจการที่มีการดำเนินงานเหมือนกับธุรกิจทั่ว ๆ ไป แต่มีเป้าหมายทางสังคม (Social Mission) ที่ชัดเจน

หลักในการดำเนินธุรกิจของกิจการเพื่อสังคม ผลกำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจจะถูกแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งจะถูกนำกลับคืนสู่ธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ขณะที่กำไรส่วนที่สองจะถูกนำกลับคืนสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาสังคมที่ดีขึ้น ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งเป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ ที่เป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิด ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพราะการเป็นผู้ประกอบการทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายที่จะอยู่ในภาวะพึ่งพิงในอนาคต จะต้องพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ ทักษะ ให้เกิดการพึ่งพาตนเองในทุกมิติ

ทำอย่างไรให้ดำเนินธุรกิจในการเพื่อสังคม ได้ประสบความสำเร็จ

1) มองหาธุรกิจที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

สำรวจความสนใจและความชอบของตนเองออกมาให้มากที่สุด เช่น ชอบทำร้านกาแฟ ชอบขายขนม หรือจะทำธุรกิจขายสินค้าที่เป็น MASS product อย่างเช่น เครื่องสำอาง อาหารเสริม หรือสนใจธุรกิจบริการ เช่น ร้านสปา ให้บริการทำการตลาด ไปจนถึงการทำธุรกิจแบบ Start Up Technology พร้อมทั้งคิดถึงความตั้งใจข้างในลึก ๆ ว่าอยากทำอะไร ดูที่ความถนัด ความสามารถที่คุณมี หรือทำตามธุรกิจที่คุณชื่นชอบ หาธุรกิจที่แก้ปัญหา หรือมีช่องว่างในตลาด

2) วางเป้าหมายว่าต้องการทำธุรกิจเพื่อช่วยสังคมหรือสิ่งแวดล้อมอย่างไร

เนื่องจากเป้าหมายของกิจการเพื่อสังคมมีความเฉพาะมากขึ้นจากการทำธุรกิจทั่วไป ดังนั้นคุณต้องตอบตนเองให้ได้ว่าวัตถุประสงค์ของธุรกิจนั้นเป็นไปในทิศทางใด จะช่วยให้สังคมและสิ่งแวดล้อมดีขึ้นได้อย่างไร เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือตอบแทนชุมชนอย่างไรบ้าง เช่น กาแฟออร์แกนิก ที่ช่วยรับผลผลิตของชาวเขา และชุมชนมาขายในแบรนด์ของตนเอง เป็นต้น

3) เขียนแผนธุรกิจ หรือ Business Plan

การเขียนแผนธุรกิจคือการช่วยวางแผนเพื่อเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ ช่วยให้เห็นภาพธุรกิจได้ชัดเจนขึ้น เพิ่มความมั่นใจ และโฟกัสได้ตรงประเด็นมากขึ้น ทำให้เห็นเป้าหมาย กลยุทธ์ และขั้นตอนการทำงานว่าเรากำลังทำธุรกิจอะไร ลูกค้าเราเป็นใคร สัญญาที่ให้ไว้กับลูกค้าและตัวเองคืออะไร

4) รู้จักกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี

เรียนรู้และเข้าใจว่ากลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้าชอบสินค้าแบบไหน มีไลฟ์สไตล์อย่างไรบ้าง อายุเท่าไร ผู้หญิงหรือผู้ชาย เมื่อได้ธุรกิจที่อยากทำได้คร่าว ๆ แล้ว ก่อนจะลงลึกในรายละเอียด ให้ลองหาตลาดนั้นให้เจอจริง ๆ ก่อน มั่นใจว่ามีคนจะซื้อแน่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น

5) สร้างเครือข่ายคนที่จะช่วยให้งานเรานั้นสำเร็จ

เรียนรู้และพยายามทำความรู้จักกับคนที่มีความรู้ในธุรกิจที่คุณกำลังจะทำ พาร์ทเนอร์ที่จะมาช่วยงานของคุณ ทีมงานต่าง ๆ ผู้ผลิตสินค้า และช่องทางการขาย สร้างฐานลูกค้าทั้งจากการไปเจอแบบตัวต่อตัวตามงานอบรมต่าง ๆ และฐานลูกค้าจากโลกออนไลน์ ทำความรู้จักกับธุรกิจสายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของเรา เช่น ถ้าเราทำธุรกิจร้านกาแฟ เราก็ต้องรู้จักกับร้านขนม ร้านขายอาหาร หรือจะเป็นร้านกาแฟเหมือนกันแต่อยู่คนละโซนก็ได้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด ไอเดียต่าง ๆ และการใช้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

4 การพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคม

สำหรับแนวคิด “ผู้ประกอบการทางสังคม” (Social entrepreneur) เป็นทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาสังคมปัจจุบันที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น การคาดหวังให้ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหาสังคมคงทำได้ไม่ง่าย และที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในสังคม ซึ่งผู้ประกอบการทางสังคมบางรายอาจไม่เคยมองตัวเองว่าทำกิจการเพื่อสังคม หากแต่พวกเขาสร้างผลตอบแทนด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อมอย่างโดดเด่น บางรายเริ่มต้นจากการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ร่วมแก้ปัญหาสังคม และเมื่อเห็นช่องทางในการทำธุรกิจจึงต่อยอดและขยายผลจนมีความยั่งยืนทางการเงิน

ดังนั้น **ผู้ประกอบการทางสังคม** จึงหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะลงทุนลงแรงของตนเองเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ ทั้งในรูปของธุรกิจที่แสวงหากำไร เพื่อนำกำไรที่เกิดขึ้นไปใช้เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม และในรูปของธุรกิจหรือกิจการที่ไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินการโดยมีเป้าหมายหลักไปเพื่อทำให้สังคมดีขึ้น ใช้การนำเสนอความคิดที่เข้าใจง่ายและมีจริยธรรม แสวงหาการสนับสนุนจากสังคมวงกว้าง เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนลุกขึ้นมายอมรับและนำความคิดไปปฏิบัติให้มากที่สุด ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สำรวจความพร้อมของตนเองในการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสังคม²

ในการพัฒนาผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้ประกอบการทางสังคมน่าจะเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสผู้สูงวัยอย่างยั่งยืน อีกทั้งได้ตอบโจทยยุทธศาสตร์ชาติที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศในการนำพาประเทศไทยก้าวสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็น การสร้างนวัตกรรมในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุที่ขยายตัวมากยิ่งขึ้นด้วย เมื่อโรงเรียนผู้สูงอายุต่าง ๆ สามารถพึ่งตนเองได้จะส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาประเทศ ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแต่ละท่านสามารถสำรวจตัวเองได้ดังนี้

1) ฉันมีความรู้สึกว่าการได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมน่าสนุกกว่าการนั่งทำงานอะไรทั่ว ๆ ไป

นี่คือจุดเริ่มต้นของความคิดในการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมในตัวคุณ การจะเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมนั้นต้องมีความรู้สึกอย่างแรงกล้าที่อยากแก้ไขปัญหาคือ อยู่ใกล้ตัวมากพอที่จะลงมือทำกิจการเพื่อสังคมของตน เพื่อจะช่วยแก้ไขหรือบรรเทาปัญหานั้น ๆ เพราะเพียงแต่ความต้องการมีกิจการส่วนตัวนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้คุณเป็นผู้ประกอบการทางสังคมที่ประสบความสำเร็จได้

สำรวจความพร้อมของตนเองในการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสังคม (ต่อ)

2) ฉันมีความเข้าใจในปัญหาที่อยาก แก้ไขมากพอ

การจะเป็นผู้ประกอบการทางสังคมที่ดีนั้น ต้องเริ่มจากศึกษาหาข้อมูล ลงลึกให้ถึงต้นตอของปัญหา ถามไถ่คนในพื้นที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกด้าน รวมถึงต้องมีความชัดเจนว่าคุณต้องการแก้ปัญหาในด้านใด จะเป็นด้านชุมชน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิต หรือด้านอื่น ๆ ในบางกิจการมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างเป็นนวัตกรรมสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ซึ่งนวัตกรรมนี้อาจเกิดขึ้นได้จากผู้ด้อยโอกาสที่เป็นสมาชิกในสังคมก็ได้ อาจจะไม่ใช่การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดมาใช้ แต่อาจใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านมาประกอบ เช่น การประดิษฐ์จานดาวเทียมจากวัสดุในชุมชน เป็นต้น

3) ฉันพร้อมให้กำลังใจตัวเอง

ในการทำงานกับชุมชน สังคม และผู้คนไม่ใช่เรื่องง่าย บางคนอาจไม่เข้าใจความตั้งใจในความช่วยเหลือหรืออาจไม่ได้ต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเอง แม้ว่าสิ่งที่คุณนำเสนอจะสามารถช่วยพวกเขาให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นความกดดันและความเครียดให้กับตัวคุณเอง เพราะคุณได้ทุ่มเทแรงกายและแรงใจให้นั่นเป็นสิ่งที่คุณใส่ใจและให้ความสำคัญจริง ๆ คุณจึงต้องรู้จักให้อภัย และให้กำลังใจตนเองอย่างสม่ำเสมอ

สำรวจความพร้อมของตนเองในการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสังคม (ต่อ)

4) ฉันเป็นคนรู้จักปรับตัว เปิดใจ และไม่ยึดติด

บางครั้งคุณอาจมีไอเดียตั้งต้นที่เป็นแรงผลักดันให้คุณได้เริ่มกิจการเพื่อสังคมของตัวเอง อาจมีหลายอย่างที่อยู่เหนือการควบคุมของคุณ เช่นเดียวกับการทำธุรกิจทั่วไป คุณต้องพร้อมรับความเสี่ยงและรู้จักปรับตัวไปตามสถานการณ์ คุณต้องพร้อมที่จะลองผิดลองถูก ไม่ยึดติดกับทฤษฎีโครงสร้างความสำเร็จของคนอื่น พยายามหาไอเดียหรือกลยุทธ์และมุมมองใหม่ ๆ ของตัวเองในการพัฒนาธุรกิจ

5) ฉันรู้ตัวและเชื่อมั่นว่าตนเองมีดีพอ

บางที่คุณอาจจะยังไม่สามารถพูดได้เต็มปากว่าคุณเก่งเรื่องอะไรจริง ๆ จนกว่าจะได้ลงมือทำมัน แต่คุณควรตั้งใจที่จะดึงทักษะที่คุณคิดว่าคุณมีมาใช้ในการเริ่มต้นธุรกิจ มาจับเข้ากับประเด็นที่คุณเลือก ที่สำคัญคุณต้องมีความมุ่งมั่นที่จะทำมันอย่างเต็มความสามารถ

6) ฉันชอบที่จะพบปะทำความรู้จักกับคนและความคิดใหม่ ๆ

การเดินทางสู่ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคมนั้น เป็นหนทางที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ อาจมีคนอีกหลายคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกับคุณอยู่ตอนนี้ก็ได้ ในประเทศไทยยังมีเครือข่ายผู้ประกอบการทางสังคมหรือผู้ที่อยากทำกิจการเพื่อสังคมอีกมากมายที่รอให้คุณได้ทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนมุมมอง เป็นทั้งผู้ที่สามารถให้คำแนะนำปรึกษาและร่วมผลักดันอุดมการณ์ให้เกิดเป็นผลที่จับต้องได้ด้วยทักษะความสามารถที่ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนกันได้

ทักษะที่สำคัญของการเป็น ผู้ประกอบการทางสังคม

Creativity and Innovation

01

คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ และการเปลี่ยนความคิดเหล่านั้นให้กลายเป็นนวัตกรรม เพราะมันจะช่วยให้เกิดความคิด และหาหนทางในการจัดการบริการและสินค้าท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนได้อย่างเป็นระบบ

Data Analysis

02

คือ การคิด วิเคราะห์ แยกแยะ เพราะในยุคที่เต็มไปด้วยชุดข้อมูล และข่าวสารมากมายที่ไหลมาจากทั่วสารทิศ การทำความเข้าใจ และอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นทักษะที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ต้องวิเคราะห์ให้เป็น และรู้จักแปลงข้อมูลที่ได้รับ ให้กลายเป็นข้อบังคับ โครงการต่าง ๆ รวมถึงวิธีการทำ เพื่อเป็นผู้ประกอบการทางสังคมที่เข้มแข็งในวันข้างหน้า

Project Management

03

คือ การโฟกัสกับเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากทรัพยากรรอบตัวนั้นมีให้ใช้อย่างจำกัด การบริหารโครงการเชิงนวัตกรรมจึงเข้ามาช่วยแก้ปัญหา นี้ ไม่เสียเวลาหรือใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังเปิดรับความเสี่ยง และไม่เข้มงวดจนเครียดเกินไป ปล่อยวางบางจุด เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่

Human-centered Design

04

คือ การดีไซน์ที่ได้ประโยชน์และตอบสนองกับผู้ที่ได้ประโยชน์ เพราะกิจกรรมเน้นไปที่การค้นหาวិธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงงานดีไซน์ที่เป็นประโยชน์การสร้างอย่างเข้าใจผู้ใช้งาน มีวิธีแก้ที่มีศักยภาพ รวมถึงสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้ใช้

5. ตัวอย่างของกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ

โครงการ PTT Amazon For Chance³

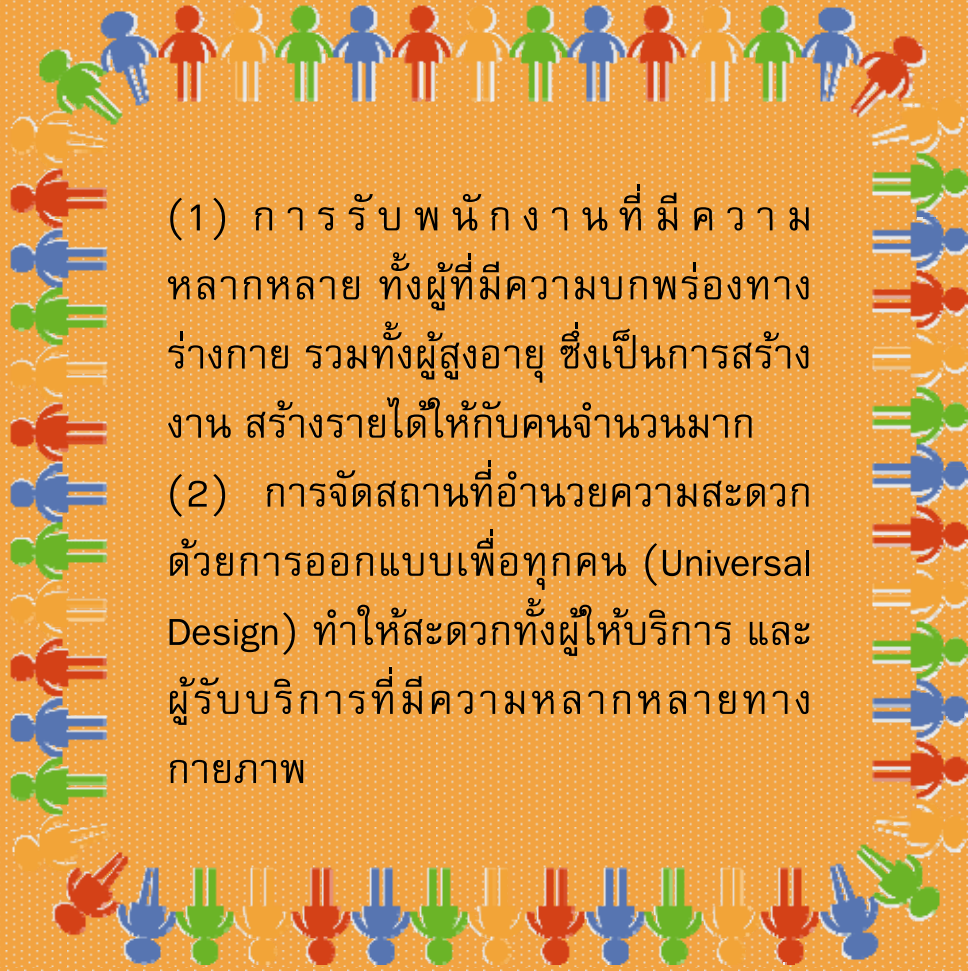
ลักษณะของกิจการ

ร้านคาเฟ่ อเมซอน ที่พนักงานในร้านเป็นผู้พิการทางการได้ยิน ผู้พิการทางการเรียนรู้ ทหารผ่านศึกที่ได้รับบาดเจ็บจากการรบ และผู้สูงอายุ มาเป็นพนักงานบาร์ิสต้า โดยกระบวนการคิดออกแบบร้านทุกอย่างต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของพนักงาน แต่ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า ดังนั้น สาขาที่เป็น **Amazon For Chance** จึงใหญ่กว่าร้านกาแฟปกติ โดยเฉลี่ยแต่ละสาขามีขนาดอยู่ที่ 120 ตารางเมตร เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างปลอดภัย ไม่เกิดอุบัติเหตุจากการชนสิ่งของต่างๆ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ระบบเรียกคิวอัตโนมัติ หน้าจอ Touch Screen สองด้าน ที่เหมือนกันทั้งฝั่งพนักงาน และฝั่งลูกค้า การดีไซน์ภาษามือ ใช้ในการออเดอร์เมนูเครื่องดื่มต่าง ๆ นี่คือนวัตกรรมที่เข้ากับยุคสมัย รวมทั้งก่อให้เกิดทักษะติดตัวซึ่งจะเป็นประโยชน์ในระยะยาว ขณะเดียวกันก็ได้รับพนักงานใหม่เข้าสู่องค์กรเพื่อสร้างบุคลากรให้มีรายได้และทักษะเพิ่มขึ้นด้วย

³

<https://www.brandbuffet.in.th/2021/03/5-business-csr-activities-to-sustainability/>

การตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม

- (1) การรับพนักงานที่มีความหลากหลาย ทั้งผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย รวมทั้งผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนจำนวนมาก
- (2) การจัดสถานที่อำนวยความสะดวกด้วยการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ทำให้สะดวกทั้งผู้ให้บริการ และผู้รับบริการที่มีความหลากหลายทางกายภาพ

โครงการ

บัดดี้โฮมแคร์⁴

ลักษณะของกิจการ

การเริ่มต้นของกิจการนี้เกิดขึ้นจาก สสส. ร่วมกับมูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ (มพส.) และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดทำโครงการพัฒนาต้นแบบกิจการเพื่อสังคมบัดดี้โฮมแคร์ ในการดูแลผู้สูงอายุ” (Buddy Home Care) โดยคัดเลือกเยาวชนชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุตามหลักสูตรผู้ดูแลผู้สูงอายุ 420 ชั่วโมง ปัจจุบันมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุบริการดูแลผู้สูงอายุแบบเสียค่าบริการในพื้นที่นำร่อง 35 ชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แล้วนำผลกำไรมาตอบแทนสังคม ซึ่งในการเริ่มต้นโครงการมีการลงทุนไป 5 ล้านบาทแต่ผลตอบแทนที่ได้รับรวมแล้วกว่า 29 ล้านบาท ทั้งนี้ในจังหวัดเชียงใหม่มีผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 20 ของประชากร มีผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและติดเตียงมากกว่า 50,000 คน ที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด และยังพบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งหนึ่งมีโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว ซึ่งผลจากโครงการนี้มีการบูรณาการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ รวม 20 องค์กรดำเนินกิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุยากไร้มากกว่า 1,700 คน

การตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม

- (1) เป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้เยาวชนที่ขาดโอกาสให้มีอาชีพและรายได้
- (2) เป็นการดำเนินงานต้นแบบกิจการเพื่อสังคมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ยากไร้ ขาดคนดูแลก็จะได้รับการดูแลผ่านกลไกระดับชุมชนจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านที่มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพไว้

⁴ ที่มาจาก <https://www.hfocus.org/content/2019/11/18056>

อภัยภูเบศร

พลังสมุนไพรไทยเพื่อคนไทย⁵

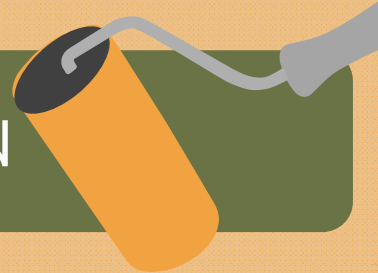

ลักษณะของกิจการ

สมุนไพรอภัยภูเบศร ชื่อนี้เลื่องชื่อบริษัทเรื่องการใช้สมุนไพร มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒน์วดี ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจเพื่อสังคมเมื่อปี พ.ศ. 2561 ซึ่งนอกจากขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพรไทยแล้ว ยังมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพมาใช้ในการดูแลสุขภาพของคนไทย อีกทั้งในกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ล้วนให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และผลกำไรมากกว่า 50% ถูกนำกลับไปลงทุนซ้ำ เพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคมหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม โดยในต้นทางมีการทำงานร่วมกับเกษตรกรและหมอยาพื้นบ้าน ซึ่งในปีล่าสุดมีการรับซื้อสมุนไพรจากเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรนับ 500 ราย รวมกว่า 80 ล้านบาท ส่วนกลางทางคือการผลิตและประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์ การวิจัยและปลายทางคือการส่งเสริมให้เกิดการใช้ที่เหมาะสม

⁵ ที่มาจาก <https://urbancreature.co/7-socialenterprise> และ <https://traveleastthailand.com/2227>

การตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม

- (1) การส่งเสริมการเกษตร การปลูกสมุนไพร เป็นการสร้างรายได้ อย่างยั่งยืนให้เกษตรกรในชุมชน
- (2) เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทั้งจากหมอยาพื้นบ้านนำไปสู่การวิจัย ในระดับสากล

แบรนด์เสื้อที่คำนึงถึงคนตาบอด⁶

ลักษณะของกิจการ

ONCE (วันซ์) เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่ก่อตั้งขึ้นโดยนักศึกษามหาวิทยาลัย มีจุดประสงค์เพื่อให้คนตาบอดได้มีความเท่าเทียมในการใช้ชีวิต โดยเริ่มต้นจากที่คุณจิระ ชนะบริบูรณ์ชัย (นักศึกษาปี 3 ในขณะนั้น) มีไอเดียในการทำธุรกิจแฟชั่นเพื่อแก้ไขปัญหาให้คนตาบอดในการเลือกเสื้อผ้าใส่ในแต่ละวัน โดยมีแรงบันดาลใจมาจากลุงและป้าสะใภ้ของตัวเอง เสื้อยืดของ ONCE ได้ออกแบบให้สามารถเลือกสี ลายและขนาดได้เองผ่านมือสัมผัสโดยใช้อักษรเบรลล์เป็นตัวบอกสีและขนาด สำหรับรายได้จะแบ่งอัตราส่วนออกเป็น 70 : 30 คือ 70% นำกลับมาพัฒนาธุรกิจเพื่อให้เกิดความมั่นคง ส่วนอีก 30% นำไปสร้างอาชีพให้กับผู้พิการทางสายตาและเรื่องการแบ่งปัน มีการขายทั้งรูปแบบการขายออนไลน์ และการออกร้านตามที่ต่าง ๆ มีการพัฒนาหน้าร้านด้วยนวัตกรรมใหม่หมด เพราะร้านต้องซัพพอร์ตคนพิการ ทั้งที่เป็นคนซื้อและคนทำงาน ระบบหลังร้านและการเก็บสต็อกก็ต้องเอื้อในการทำงาน เพื่อให้คนทำงานสามารถหยิบสต็อกได้ถูก

⁶ ที่มาจาก <https://THEMOMENTUM.CO/ONCE-T-SHIRT> และ www.facebook.com/theonceproject/

การตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม

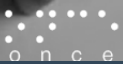
ONCE

เปลี่ยนเสื้อเพื่อคนตาบอด
ในองค์กรของคุณ

เพิ่มเบรลล์ ฟรี!

BLINDNOVATION

1

การคำนึงถึงคนที่มีความแตกต่างกันทางกายภาพ โดยใช้การออกแบบให้ผู้พิการทางสายตาสามารถเข้าถึงสินค้าตนเองได้

2

การเปิดโอกาสให้พนักงานที่พิการมาทำงานร่วมกันและออกแบบร้านให้มีความสะดวกต่อผู้พิการ

3

มีการต่อยอดพัฒนาสินค้าเพิ่มมากขึ้น เช่น มาสก์ผ้า และใช้ช่างตัดเย็บที่เป็นผู้พิการทางสายตาร่วมทำงานด้วย

ส ยามออร์แกนิก⁷

ชุมชนชีวิตชาวนา แก้ปัญหาสังคม

ลักษณะของกิจการ

สยามออร์แกนิกตั้งขึ้นด้วยจุดประสงค์เพื่อมุ่งแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทย รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อยในภาคอีสาน โดยใช้นวัตกรรมสร้างสินค้าที่ดีต่อสุขภาพของผู้บริโภค ประกอบด้วยสินค้าประเภท ข้าวออร์แกนิก เส้นพาสต้า ข้าวออร์แกนิก แป้ง ภายใต้อแบรนด์ Jasberry (แจสเบอร์รี่) มุ่งเน้นในการนำเสนอสินค้าเพื่อสุขภาพที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์และปราศจากสารเคมี ปัจจุบันมีเกษตรกรกว่า 1,800 คนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสร้างรายได้มากกว่าเกษตรกรทั่วไป 14 เท่าตัว ส่วนประโยชน์ในฝั่งผู้บริโภคคือ ได้สินค้าออร์แกนิกจากนวัตกรรมที่ดีต่อสุขภาพให้ผู้บริโภคทั่วโลก และในอนาคตสยามออร์แกนิกคาดหวังว่าจะเป็นหนึ่งใน Social Enterprise (SE) ที่ดีที่สุดของโลก โดยเชื่อเสมอว่าผลตอบแทนทางธุรกิจสามารถเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาสังคม

⁷ ที่มาจก <https://www.bltbangkok.com/people/4267/>

การตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม

- การมุ่งเป้าผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (organics) เพื่อการผลิตที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และผลผลิตที่ดีต่อสุขภาพ
- การทำงานแบบรวมกลุ่มทำให้เกษตรกรมีเครือข่ายในการทำงานกับคนที่มีอุดมการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน

